

ПРЕД НАМА ЈЕ МЈЕСЕЦ МАЈ — од свих најљепши — китњасте и узаврео, када природа, послије зимског одмарања, отпочиње под зрацима раскошног сунца своје ново рађање, своје чудесне пјесме и игре, расипајући нештедимиче своје дражи.

Мјесец рада, цвијећа и славља, мјесец пјесме и игре, мјесец побједе, радости и младости доноси нам и величанствени празник радних људи читавог свијета.

Дочекујемо га у слободи, весели и раздрагани, поносни на наше ратне тековине, обојене крвљу синова свих наших народа и народности, и на наше бројне радне побједо, широм наше прекрасне слободарске земље, које рјечито говоре о успјесима многобројним, о одрицањима тешким, учвршћивању братства и јединства на ватреним мегданима ратним кованим и топлим крвљу наших јунака каљеним.

У години јубиларној, када прослављамо тридесетогодишњицу величанствене побједо над адским силама, прославићемо наш празник,

ПРЕД ПРАЗНИК БОРБЕ И РАДА

Славко Пенгов: Фабрике радницама

уз пјесму свјетлости — слободарску и радничку, уз игру — мушку ратничку, чувајући успомене на наше славно јуче, увијено у заставае — куршумума рађаване и кр-

вљу попрскане, са ударничким значкама и цвијећем окићене.

У том слављу не смијемо заборавити да га сви у слободи неће дочекати и зато ћемо зажељети

храбрим федејинима са пјешчаних дина и неустрашивим ратницима из вијетнамских дунгли брзу побједу оружја и велико славље, попут разиграног кола Црвених Кмера, као и свима онима што с пушкама у рукама, уз мирис барута, изгарављени и раскрвављени, бију битку за боље сутрашњице својих народа.

Зажељећемо слободу онима што иза решетака кликују пркосне радничке пјесме, онима чије првомајске поворке силници кундацима растјерују, свима чија радничка химна неће никада утихнути, док овај, међународни празник рада у слободи не буду прослављали са радницима цијелог свијета.

Уз рад, игру и пјесму борићемо се кроз нашу свакодневницу за наше велико сјутра и задатке наше бројне и сложене, које морамо извршити да би наша радничка класа, кроз самоуправљање, не само организовала процес производње и управљају њиме, него и прва у свијету одлучивала о резултатима рада и усмјеравању целокупног развитка.

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА IV ◊ БРОЈ 56. ◊ 25. АПРИЛ 1975.

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

Са дочека Титове штафете

ШТАФЕТА МЛАДОСТИ

Грађани Будве су 14. овог мјесеца дочекали и испратили традиционалну Штафету младости. На митингу приређеном у част Штафете, о животног путу друга Тита, творца самоуправне социјалистичке Југославије, говорио је Иво Калоштровић, председник Општинског синдикалног вијећа. Телеграм са срдчним честиткама за 83. рођендан друга Тита и искреним жељама грађана наше општине да још дуго у нове побједо води наше народе, прочитао је друг Боро Лазовић, секретар Општинске конференције Савеза социјалистичке омладине.

Скупштина туристичког друштва „Приморје“

У недјељу 13. априла у хотелу „Олива“ у Петровцу на мору, одржана је годишња скупштина Туристичког друштва „Приморје“, посвећена досадашњем раду. Скупштини су присуствовали Милан Митровић, председник Општинске конференције Саве-

за комуниста Будве, Станко Иванчевић, председник Општинске скупштине, Станко Гиговић, председник Извршног одбора СО, Илија Рађеновић, председник Туристичког савеза општине, Богољуб Рађеновић, секретар Туристичког савеза општи-

не, као и представници друштвено-политичких и привредних организација Петровца.

Скупштина је имала и свечани карактер, с обзиром на чињеницу да се ове године слави педесет година постојања и рада Друштва

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР — БУДВА И РЕДАКЦИЈА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

ЧЕСТИТАЈУ НАСТУПАЈУЋЕ ПРАЗНИКЕ

ПРВИ МАЈ И

30-ГОДИШЊИЦУ ПОБЈЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ

СВИМ РАДНИМ ЉУДИМА И ГРАЂАНИМА НАШЕ ОПШТИНЕ

СЈЕДНИЦА ИЗВРШНОГ ОДБОРА ССРН

ПРЕЛАЗНА ОЦЈЕНА ЗА „ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ“

На проширеном састанку Извршног одбора ССРН Будва, који је одржан у суботу, 19. априла, уз учешће представника друштвено-политичких организација, формиран је Општински одбор за прославу 30-годишњице ослобођења земље и побједо над фашизмом. Изабран је и секретаријат Одбора и Комисија за израду програма прославе.

На овом скупу разматран је и извјештај о раду „Приморских новина“ у 1974. години. Оцијењено је да су „Приморске новине“ оправдале своје постојање и да су њима субјекти наше комунизме добили инструмент своје политичке акције, управљања и утицања, а грађани своје гласило и значајни информатор, преко кога могу да буду о свему добро обавијештени и, што је нарочито значајно, да утичу на одлучивање.

Наглашено је да су основна оријентација и садржаји листа били окренути задацима који проистичу из одлу-

ка 21. сједнице Председништва СКЈ, Писма, Десетог конгреса СКЈ, Шестог конгреса СК Црне Горе и Општинске конференције СК Будва. Редакција листа, речено је на сједници, настојала је, и у томе прилично успјела, да се кроз лист критички указује на реализацију основних задатака, да се сагледа докле смо стигли, гдје заостајемо или се neodговорно понашамо, које су те наше средине или субјекти који би требало више да ураде, који су то, још увијек, основни проблеми на чијем рјешавању би требало и даље инсистирати.

Концепција листа и основни правци програмске оријентације били су, а то треба да и убудуће да буду, отвореност према радницима и омладини. Зато се треба убудуће борити да се задржи садашњи ниво листа и радити на његовом сталном побољшавању. Да би се то постигло, новинари се морају стално усавршавати у идејном и у стручном погледу.

КРУПАН КОРАК НАПРИЈЕД

Динамична активност и резултати постигнути у привреди допринијели су да се у 1974. години формирају средства за потребе опште и заједничке потрошње на нивоу који је обезбиједио повољне услове за задовољење потреба које се финансирају из ових средстава. У току исте године органи и службе Скупштине општине спровели су систематске мјере да се на основу утврђених инструмената оствари одговарајући износ средстава, и на тај начин обезбиједи сапирење наслијеђеног стања, карактеристичног по великом буџетском дефициту.

Постигнуте успјехе најбоље илуструју пораст укупног прихода друштвене привреде за 41%, друштвеног производа за 32% и дохотка за 34%. На овакав динамичан раст дјелимично је утицала тенденција инфлације, која је нарочито била изражена у прошлој години. Дошло је до пораста номиналних личних доходака и процента производа и услуга, који представљају основне изворе средстава из којих се алиментира општа и заједничка потрошња.

У 1975. години, полазећи од очекиване привредне активности која се заснива на расположивим капацитетима, могућима тржишта и другим факторима као и могућем повећању цијена, предвиђа се значајан пораст личних доходака, промета и других елемената који служе као база за издавање средстава за општу и заједничку потрошњу. Планира се да ће приходи за ове потребе у 1975. години износити 37.703.623,40 динара или за 24% више у односу на остварење у 1974. години.

При планирању укупних средстава и њихових распореда за поједине намјене полазило се од предвиђеног износа средстава за која се очекује да ће бити остварена, као и заједничких потреба, које се финансирају на основу прописа Скупштине општине и скупштина интересних заједница.

Нацрт буџета и нацрти одлука које се допосе са буџетом садрже намјене средстава за поједине сврхе. Приликом сагледавања могућности задовољења потреба морало се водити рачуна да средства за ове намјене у овој у односу на остварена у 1974. години могу расти највише за 24%, односно за 28%. Ограничење ових видова потрошње заснива се на обавезама које произилазе из Резолуције у основама заједничке политике економског и социјалног развоја Југославије у 1975. години, Резолуције о основама политике друштвеног и економског развоја СР Црне Горе у 1975. години, те Договора о остваривању политике опште и заједничке потрошње у 1975. године, који су потписале социјалистичке републике и покрајине, као и Друштвеног договора о кретању ових видова потрошње, који ће бити закључен између Извршног вијећа Скупштине СРЦГ и скупштине општине и Самоуправне интересне заједнице за образовање за територију Републике. Предложеним актима распооређена су средства која се очекују да ће бити остварена, а при томе је била присутна и обавеза свођења средстава у оквиру утврђене цитирањем документима.

За општу потрошњу планира се 24.213.623,40 динара.

У нацрту буџета средства за личне дохот- ног односа по стопи од 0,5%.

ке планирана су на основу важећих друштвених критеријума, односно обавезе усклађивања личних доходака по условном раднику у органима управе с личним дохотком по условном раднику у привреди. При утврђивању средстава за материјалне расходе полазило се од неопходних потреба појединих служби, зависно од обима и врсте послова које оне треба да обаве.

Средства за рад државних органа (у које су укључени и службе за унутрашње послове, суд, тужилаштво, потребе за рад Скупштине и Извршног одбора и др) планирана су у износу 15.513.727,00 динара, у односу на 1974. годину она су повећана за 27,5% ради извршеног побољшања квалификационе структуре запослених, као и попуњавања неопходних радних мјеста, што је било нужно учинити ради успјешнијег извршавања врло значајних послова који спадају у дјелокруг ових органа.

Предвиђа се повећање средстава за потребе народне одбране за 160%. Средства за рад друштвено-политичких организација планирају се у износу 810.000,00 динара или више за 53,6%, а средства за измирење обавеза из ранијих година планирају се у мањем износу него 1973. године.

Буџетом је предвиђена стална и текућа резерва, која се формира по стопи од 1,5%, односно 0,5% од укупног прихода буџета, а која се планира у износу 568.863,50 динара.

За заједничку потрошњу — 13.490.000,00 динара.

У оквиру средстава за заједничку потрошњу (13.490.000,00 предвиђају неједнаке стопе раста за поједине намјене. За културу се планира 1.700.000,00 динара или 26,21% више него прошле године. За социјалну и здравствену заштиту планира се 640.000,00 динара, или 51,29% више од износа утрошених средстава у прошлој години.

За комуналне дјелатности (чишћење, одржавање, и уређење јавних површина и друго) о којима ће одлучивати мјесне заједнице, као и за рад служби мјесних заједница планира се 5.490.000,00 динара, или 75% више него у прошлој години. Оволико повећање оцијенено је као потребно, да би се обезбиједило квалитетније рјешавање комуналне проблематике и створили повољнији услови живота радних људи и грађана, као и побољшао квалитет туристичке понуде. А преношењем послова у дјелокруг понуде. А заједница проширује се њихов садржај рада, стварају услови за активнији однос и развијање иницијативе радних људи и грађана.

У буџету је предвиђено и 130.000,00 динара за заштиту шума и неке друге сврхе комуналне дјелатности. На основу података о приходима оствареним у 1974. години, средства за образовање и васпитање износиће 6.800.000,00 динара, или више него у прошлој години за око 40%.

У склопу предложених рјешења за финансирање одређених заједничких потреба у овој години, поред финансирања заједнице основног образовања и васпитања, принос и стопа, предлаже се да се путем утврђивања сталних доприноса и стопа финансирају Заједнице за културу и за физичку културу. За заједницу за културу предлаже допринос из личног дохотка из радног односа по стопи од 1% а за заједницу за физичку културу допринос из личног дохотка из рад-

Из сјенке на свјетло

Уређује: Димитрије Јововић

НАША ПОСЛА

Кудили су Пера код Радована, а Радована код Пера. На јавном скупу, у његовом присуству, хвалили су их обојицу, али нам то није сметало да Стевану у повјерењу кажу да обојица не вриједи ни бо- ба.

ДЕКОР

Коров, купине, баруштине и — столарска радионица, неокречена и неугодна, представљају „иззанадак“ декор око Јадранског сајма у Будви, па није ни чудо што посјетиоцима сајамских хала околни амбијент остаје у најдужејем сјећању.

ЧУВАР

У парку иза пословне зграде Скупштине општи не неко је подигао кућицу за пса.

Њено постојање одговорни толеришу, и то, вјероватно, да би посјетиоци стекли утисак да се и о парку, поред пса чувара, брине још неко.

БРЗИНА

Противпожарна служба смјештена је у згради Лучке катедралије, одакле се има иззанадак поглед на околина.

Међутим, цабе им добра осматрачница уколико задрже прошлогодишњу „брзину“ изласка на мјесто пожара.

АПРИЛСКА ЖЕЉА

Идеја о изградњи друштвеног дома у Петровцу родила се у априлу, па не би било добро да се заврши као априлска шала.

ЈАДАЦ

Поређане као под копац и офарбане, кошаре за смеће поред Јадранске магистрале у Будви „ставају до знања“ гостима да се овдје на чистоћу много полаже.

Добро би то било, да нема оне народне: „Спољна гладац, а изнутра јадац“!

ИЗНЕНАЂЕЊЕ

Када је, ту скоро, један дугогодишњи давалац крви — наши „новопечени“ суграђанин отишао у Дом здравља да понуди крв, медицинска сестра га је прво „пропитала“ о стању његовог друштвеног здравља, а затим га упутила у Цетињски Медицински центар.

УСПОМЕНА

На шеталишту од Старог града до хотела „Парк“ већ неколико година не поправља се оштећени асфалт.

Прича се да је то због сталних гостију, како би могли да својим пријатељима покажу мјеста где су ишчашили ноге, пали или сложили потпетице.

СНОВИЂЕЊЕ

Појединци у мјесним заједницама сматрају да би све проблеме требало отклонити до почетка сезоне.

Можда би се то и постигло да нисмо и они и ми тако дуго блажено спавали.

СМИРИВАЊЕ

Због приватног бизниса и туристичке „најезде“ утихнуће „ратничке“ трубе појединца, али ће зато јесенас, пошто добити „сефују“, поново отпочети њихови „ратни“ покличчи.

УЧАУРЕНОСТ

Онима који су засјели за богату трезу смета информисање јевности и о расподјели мрвица.

То није ни чудо, јер се по броју мрвица може ли ко утврдити каква им је добар друштвени колач запао у дио.

УВОД У САМОУПРАВЉАЊЕ

Друштвено договарање и самоуправно споразумијевање

ДРУШТВЕНИМ ДОГОВОРОМ уређују се општи односи друштвено-економског карактера који су од ширег заједничког интереса. Утврђујући суштину заједничке и опште политике, друштвени договор нема ни форму, ни садржај норме за непосредно вршење дужности. Његов задатак је да формулише одређена општа начела сарадње субјеката. Може проистаћи из неког законског прописа или бити резултат диспозиције странака — одређених учесника договарања. У првом случају ради се о обавезном договарању учесника о одређеном предмету, а у другом о добровољном договарању учесника који су слободно изабрали предмет уређивања путем међусобног договарања.

Оно што карактеристично обје врсте друштвених договора јесте да су они друштвено-етичке норме: првио блик је опште обавезан и морају га примјенити сви на подручју друштвено-политичке заједнице која је његовом општом обавезношћу потписала, док у другом случају обавезује само учеснике који су га докијели и који га реализују кроз опште и друге акте.

Друштвеним договором усклађују се друштвено-економски и други односи који су од заједничког или општег интереса. Он представља друштвену норму због тога што су у његовом допшењу учествовали не само представници друштвено-политичке заједнице, већ и опште асоцијације као представници друштвеног рада, самоуправне интересне заједнице и друге самоуправне и друштвене организације, при чему сви ти субјекти заједно и равноправно учествују у доношењу друштвеног договора.

Предмет друштвеног договарања могу бити искључиво они односи који су од заједничког интереса за све учеснике или, пак, односи од општег друштвеног интереса, али не никакво они који изражавају појединачне или парцијалне интересе учесника друштвеног договарања.

Самоуправни споразум је специфична самоуправна норма, којом се отклања етатистички начин нормирања друштвених односа. Њиме радници организација удруженог рада и интересне заједнице усклађују међусобне интересе у друштвеној подли рада и друштвеној репродукцији, уређују међусобна права и дужности и утврђују основе и критеријуме по којима усклађују своје посебне са заједничким и општим интересима. Његова особеност огледа се и у томе што је он заједнички општи акт више основних и других организација удруженог рада, којим њихови радници регулишу поједина питања и односе да би их потом спровели кроз своје опште акте.

Самоуправни споразум мора бити у складу са законом, односно са друштвеним договором. Законом се може прописати обавезно закључивање самоуправних

споразума, али радници могу у основним и другим организацијама удруженог рада поједина питања и односе који нијесу регулисани законским прописима регулисати путем закључивања самоуправних споразума. Ова добровољност самоуправног споразумијевања огледа се у томе што сами радници основних и других организација удруженог рада одлучују да ли ће га закључити, односно да ли ће му приступити. Овакав самоуправни споразум не може обавезивати основне и друге организације удруженог рада које нијесу учествовале у његовом закључењу или му нијесу приступиле. У случајевима када Закон или другим општим актима друштвено-политичка заједница прописује да се самоуправним споразумом имају регулисати поједина питања и односи у одређеној дјелатности, тада је закључивање самоуправног споразума обавезно.

Обавезе које за потписнице самоуправног споразума проистичу јесу организационе, статусне и друштвено-економске, и она представљају основне услове за дјелатност оних који су споразум закључили. Као такав, он представља нови облик међусобних обавеза правних субјекта-

та, без кога не би могле постојати ниш дјеловати самоуправне организације и заједнице.

Самоуправни споразуми подлежу и одређеним законским санкцијама, јер се њима утврђују обавезне међусобни односи. Тако се у наш правни систем уноси једна нова друштвена категорија уговарања у најширем смислу те ријечи и нови правни однос као израз самоуправних односа у друштвено-економској сфери.

За неизвршење обавеза које проистичу из друштвеног договора споше се политичко-моралне санкције, али не и правне, каква је случај када се не извршавају обавезе преузете самоуправним споразумом.

Основна разлика између самоуправног споразума и друштвеног договора своди се на разлику у погледу учесника самоуправног споразума, односно друштвеног договора, јер се самоуправни споразум увијек закључује између радних људи из организација удруженог рада у коме не учествују друштвено-политичке организације, док у друштвеном договору учествују и организације удруженог рада и друштвено-политичке заједнице и организације. И даље, самоуправни споразуми утврђују се основни и мјерила за усклађивање посебних и заједничких интереса радника одређених организација удруженог рада, њихова права, дужности и одговорности, док се друштвеним договорима уређују друштвено-економски и други односи од заједничког интереса за њихове учеснике.

Д. Станковић

ИСТРАЈАТИ НА ЗАУЗЕТОМ КУРСУ

Разматрајући извјештај о двогодишњем раду комуниста са овог подручја, Општинска конференција је на предизборном састанку, одржаном 22. априла ове године, констатовала да је, и поред запажених резултата, остало још доста неизвршених задатака и обавеза, које проистичу из Писма друга Тита и конгресних резолуција.

Основни задаци Савеза комуниста Будванске општине били су конституисање основних организација удруженог рада и даљи развој социјалистичког самоуправљања. На тим пословима забиљежени су врједни резултати, што не значи да није било пропусти, једностраности и формализма. На примјер: у неким радним организацијама само су измијењене фирме, док у унутрашњим односима суштински ништа није промијењено. То се односи у првом реду на погоне радних организација, чија су матична предузећа ван подручја наше општине, а таквих од Јаза до Буљарице има неколико десетина. Напоменимо и то да се приликом Уставног организовања готово у свима налазило на прилично жилаве отпоре.

У уводном излагању Миленка Дујовића, секретара Општинског комитета Савеза комуниста, констатовано је да је тамо гдје су основне организације удруженог рада, како се то каже, глатко конституисане, мало постигнуто на афирмисању и јачању самоуправних позиција радног човјека у удруженом раду. Запажа се да још увијек није превазиђена пракса, карактеристична за класична предузећа: и даље одлучујућу улогу у рјешавању свих важнијих питања имају уже руководиоце структуре, док споро и доста тешко долази до изражаја улога и утицај радног човјека. Подцртано је да се не може би-

ти задовољно ни оним што је до сада постигнуто на плану афирмисања мјесних и самоуправних интересних јединица, што остаје као задатак за предстојећи период.

Делегатски систем показао је значајне предности у односу на досадашњи, представнички, али је наглашено да и на том подручју тек предстоји озбиљнији и систематски рад, пошто се још увијек налазимо на почетку укључивања у демократски механизам наше друштвено-политичке заједнице.

Будванска партијска организација посветила је у про-

теклом периоду знатну пажњу стабилизацији привреде и удруживању угоститељских и трговинских радних организација у склопу предузећа „Монтенегротурист“. Прије кратког времена формиране су двије основне организације удруженог рада чији је задатак пружање услуга туристима преко домаће радиности, што ће, како се очекује, поред значајног финансијског ефекта, резултирати бољом организованшћу у овој грани дјелатности у којој је, као што је познато, било доста „дивљања“.

НОВИ СЕКРЕТАРИ

У припремама за Општинску конференцију Савеза комуниста у свим основним организацијама одржани су избори, којом приликом је, поред критичког сагледавања досадашњих резултата, указано на најважније предстојеће задатке. Борба за њихово спровођење у живот повјерена је следећим секретарима који су изабрани у основним организацијама: Николу Рафаиловићу — ООУР „Јадран“ Будва, Раду Раичковићу — Културни центар, Душану Мрдаку — Мјесна организација — Будва I, Николу Митровићу — ООУР „Свети Стефан“ — хотели, Недељки Меић — „Монтенегротурист“, Јанку Мишићу — Мјесна организација Бечини, Љубу Васовићу — ООУР „Авала“ Бечини, Бранку Рађеновићу — ООУР хотели „Словенска плажа, Радвану Илићковићу — ООУР Комунално, Крсту Љубановићу — Служба друштвеног књиговодства, Ранку Гардашевићу — Инвестициона банка, Милу Рафаиловићу — Дом здравља, Стеву Бауку — Цекара „Бачка Топола“, Ђуру Илијевићу — Орган управе Скупштине општине, Јагошу Пешовићу — Мјесна организација Будва II, Даници Илијевић — ООУР „Јадрантурист“, Николу Радловићу — ПТТ, Иву Лазаревићу — ОУР Електродистрибуција, Марку Таповићу — Основна школа Будва, Крсту Вукотићу — Мјесна организација Петровац, Радичу Бабовићу — ООУР „Хенро“, Ђуру Франичићу — ООУР „Палас“, Воју Грегорићу — Одмаралиште РВИ Лучице, Јовану Станишићу — „Зета-филм“ Будва, Божидару Маројевићу — Дом одмора-хотел „Парк“, Љубу Нишатићу — ООУР „Авала“ Будва и Рашку Радковићу — одјељење унутрашњих послова.

ДОГОВОР ЕНЕРГЕТИЧАРА

У Будви је од 20. до 25. априла одржано дванаесто по реду савјетовање електроенергетичара Југославије. Покровитељ савјетовања био је предсједник Савезног извршног вијећа Џемал Биједић, а организатор Југословенски национални комитет Међународне конференције за велике електричне мреже.

У раду савјетовања учествовало је око 1.300 стручњака из области електропривреде, дистрибуције, електроиндустрије и научно-истраживачких институција. Било је ријечи о стању у електропривреди, као и о мјерама за њен даљи развој. Поднијето је 193 реферата и кореферата.

Иначе, савјетовање је одржано поводом 25 година рада ове стручне организације у оквиру Савеза машинских и електротехничких и техничара Југославије.

Првог дана савјетовања присуствовали су Доброслав Ђулафић, потпредсједник Савезног извршног вијећа и Фрањо Нађ, члан СИБ-а који је у име покровитеља Биједића поздравно присуство. У име Извршног вијећа Црне Горе скуп је поздравно потпредсједник Мића Стијовић, а у име града домаћина предсједник Скупштине општине Бранко Иванчић.

Акцијом Савеза комуниста, односно Општинске конференције СК, створени су услови за стабилизацију пријерде, општинског буџета и фондова, гдје су, прије двије године дана, постојали дефицити од преко двије милијарде старих динара.

Будвански комунисти су на овом скупу позитивно оцијенили рад Општинске скупштине и њених органа. У протекле двије године доста је урађено на превазилажењу штетне, већ удумаћене праксе, која се огледала у крајњој небризи о друштвеној имовини, њеној приватизацији, запостављању друштвених за интереса, што је све водило богаћењу појединаца на рачун друштва и стварању осјетлијих социјалних разлика. Осуда овакве праксе резултирала је јача-

њем друштвеног стандарда и, што је особито важно, знатно повољнијом политичком климом у комуни. У томе је Општинска скупштина одиграла одлучујућу улогу. Она је то била у могућности, захваљујући новим кадровима на кључним мјестима, који су допринијели значајан удио у уважавању законитости. Обуздавајући ситуацију, они су успјели да нанесу ударац анархолибералистичком понашању које је, на свој начин, било стекло право грађанства у раду Скупштине и њених органа.

Захваљујући курсу будванске партијске организације који је дао очекиване резултате, са сигурношћу се може рачунати да ће они у наредном периоду бити још већи и сваки даном све већи.

В. Станишић

УОЧИ ФЕСТИВАЛА „ДАНИ МУЗИКЕ“

БОГАТ И САДРЖАЈАН ПРОГРАМ

ДИЈЕЛИ НАС ТАЧНО МЈЕСЕЦ ДАНА од Фестивала „Дани музике Свети Стефан — Будва“ — значајне музичке манифестације југословенског карактера, која се по четврти пут оджава на нашем подручју.

Од 26. маја до 1. јуна у Будви, Светом Стефану и Петровцу гостоваће наши најпознатији извођачи озбиљне музике.

Свечано отварање фестивала предвиђено је за 26. мај у 20 часова у хотелу „Авала“, Наступиће солисти Зденка Новак из Љубљане (клавир) и Љиљана Поповић из Титограда (клавир) уз пратњу симфонијског оркестра Радио-телевизије Титоград, којим ће дириговати Душан Сковрач. На програму ће бити дјела Бетовена, Франка и Цајетка Ивановића. Другог дана музика ће се чути у Светом Стефану. Наступиће солисти из Скопља Татјана Шопова (харфа) и Кирило Давидовски (обоа). Увече ће у хотелу „Авала“ наступити Никола Рајковић из Београда (клавир), Ласло Хорват из Новог Сада (виола) и Мирко Божиновић из Скопља (флуата), које ће пратити Симфонијски оркестар Радио-телевизије Титоград под диригентском палицом Фимча Буратовског из Скопља. На програму ће бити дјела Баха, Моцарта и Бокеринија. У сриједу 28. маја у сали „Зета-филма“ наступиће у 18 часова клавирски дуо Аленка и Игор Деклева из Љубљане и музичари из Сарајева Рајмунд Ликић (кларинет) и Јасенка — Ротер Петровић (клавир), док ће на концерту младих у 21 час наступити Младе Главчиновић из Загреб (обоа), освајач прве награде на југословенском такмичењу младих музичких уметника у Загребу 1975. године, из Загреб Љубо Гашићковић (клавир) и Ирена Графенauer Љубљана (флуата), освајач прве награде на међународном такмичењу музичке омладине у Београду 1974. године и прве награде на југословенском такмичењу младих музичких уметника у Загребу ове године. Пратилац на клавиру биће Зденка Новак из Љубљане, а на програму ће бити дјела Шумана, Бетовена, Баха и Прокофјева. Сала „Зета-филма“ биће домаћин музичара и у четвртак када ће у 18 часова наступити Злата Фелер из Сарајева (клавир), која ће извести одломке из дјела Франца Листа, и Радмила Смиљанић, сопран из Београда, која ће уз клавирску пратњу Александра Коларовића пјевати арије из дјела Прокофјева, Баха и Бритена. У 21 час је солистичко-камерни концерт на коме ће наступити љубљански дувачки трио Купел, Кларин и Черне, загребачке Невенка Вершић (обоа) и Мирна Нохта (клавир). За петак у 18 часова предвиђен је концерт словенске музике на коме ће наступити Златко Кошир из Загреб (виолина), Даринка Михајловић из Београда (клавир) и Мирна Нохта (клавир), док је за 21 час у галерији „Санта Марија“ предвиђен солистичко-камерни концерт на коме ће дјела Баха, Рамаза,

Хајдна, Кипра и Папанонца изводити уметници из Загреб Маријан Јербић (виолинчело) и дувачки квинтет Десет, Драушкик, Нохта, Петичек и Кобетић.

За суботу је предвиђена музика романтичара Шумана, Шуберта, Брамса и Волфа, коју ће изводити Ево Хошиек Хоушка, меозосопран из Љубљане и Љубо Раичковић из Љубљане (клавир) док ће истог дана у 21 час дјела Телемана, Тореланија, Шумана и Шостаковича изводити Тони Грчар из Љубљане (труба) и Бранко Селчић из Загреб (клавир) уз пратњу симфонијског оркестра Радио-телевизије Сарајево којом ће дириговати Радивоје Спасић.

Задњег дана Фестивала, у недељу 1. јуна у 18 часова, у Светом Стефану ће наступити Иванка Симоновић-Секуи (челобало), Тахир Кулековић (флуата) и Љубиша Петрашевић (обоа), сви из Београда, с одломцима из дјела Скарлатија, Марцела и Лоцлета. За 20 часова предвиђен је завршни концерт Фестивала посвећен тридесетогодишњици побједе над фашизмом. Биће изведена Вукдраговићева „Везиља слободе“ са солистом Радмилом Смиљанић, сопраном из Београда и Вандуро-ва „Југословенска партизанска рапсодија“ са солистима Евом Новшак-Хоушком, алтом из Љубљане и Сеадом Буљубашићем, пратити хорови „Станко Драгојевић“ из Титограда и РТВ Сарајево, као и оркестри РТВ Сарајево и РТВ Титоград с диригентима Радивојем Спасићем и Цајетком Ивановићем.

С. Грегорић

РАСВЈЕТА ЗА НОВУ УЛИЦУ У ПЕТРОВЦУ

Новоизграђена улица у Петровцу, од хотела „Петровац“ до пристаништа, биће осветљена у наступајућој туристичкој сезони. Ова улица уједно је и главно шеталиште, па је постављање расвјете заиста неопходно.

С. Паловић

ПАШТРОВСКА ЧЕТА

Николај Пирнат: На бункер

НА ПАШТРОВСКОЈ ГОРИ — мјесту званом Ограђеница, у сивој стијени уграђена је спомен-плоча у знак сјећања на формирање Приморског батаљона „Стеван Штиљановић“, Паштровске партизанске чете и првог народноослободилачког одбора. На том мјесту борци Паштровске чете положили су партизанску заклетву 15. јануара 1942. године. Слова на бијелом мермеру доста су изблиједјела, али су усомнене на славне дане још увијек свјеже, нарочито у срцима оних који су стајали у строју и изговарали ријечи заклетве. Овом приликом покушаћемо да вам испричамо о борцима који су из овог строја доспјели готово на сва попришта нашег народноослободилачког рата и проливали крв широм Југославије. У причи нам помаже Лука Ђурашевић, једини живи члан команде чете, за којим је остала ратна стаза дуга више десетина хиљада километара.

ЧЕТРЕДЕСЕТ ДВА ДОБРОВОЉЦА

ПАШТРОВСКА ПАРТИЗАНСКА чета по бројном стању била је најјача на овом подручју. Имала је 193 бораца међу којима 33 жене. Командир чете био је Крсто Зеновић, замјеник командира Лука Ђурашевић, политички комесар Нико Анђус, а замјеник комесара Илија Срзентић. Чета је формирана у новембру 1941. године. Прво је била у саставу Приморско-црничког батаљона, па је формиранем Приморског батаљона „Стеван Штиљановић“ ушла у његов састав. Почетком марта имала је више бораца него читав батаљон. Била је подијељена на четири вода. Први и други вод су стационарни у селима: Почмин, Новосеље, Врда и у Планини — на

Подкосмачу и Шарановим рупама. Трећи вод био је у Тудоровићима и на Ограђеници, а четврти у Куљачама, Подличаку, Пржњу и Подбабцу, одакле су се борци могли брзо пребацивати до Дуљева и Долова. Више од половине бораца живјело је код својих кућа. Повремено се организовао касарнски живот с јаким обезбјеђењем. Борци су по потреби ангажовани за поједине акције. Поред масовног политичког рада и ликвидације појединих шпијуна, Чета је, уз помоћ Штаба батаљона, половином јануара 1942. године, извршила успјешну економску акцију у Бечићима у којој је, поред бораца, учествовао приличан број омладине и осталог народа из околних села. Наиме, у Бечићима се налазио магацин банске управе бивше Зетске бановине. Ту су били кревети, мадраци, ћебад, посуђе и разна одјећа. Све то подијељено је онима чије су куће после јулских акција биле поплаћене. Вриједно је истаћи и акцију после 28. јануара, када је једна италијанска јединица у светостефанској општини ухапсила осам родољуба, ољачкала неколико кућа и запалила приличан број грла стоке. Та јединица упутила се 6. фебруара у правцу села Куљача. Подржавана артиљеријом с брда Бабац, она је дошла до близу Кубљаче и манастира Дуљево, гдје се налазио Штаб Приморског батаљона. Припадници Паштровске чете напали су Италијане и присиљили их на повлачење. Током ноћи 5. марта око 200 италијанских војника изненадили су партизане у селу Врда, које су околели и потпуно ољачкали.

Упоредо с јачањем војних јединица, партизанска организација у старој будванској општини и Паштровићима активирала се у пуној мјери и на осталим секторима рада, а нарочито на формирању и учвршћењу органа народне власти. Тако се децембра мјесеца 1941. године оснивају први народноослободилачки одбори у скоро свим селима на подручју Паштровића. Изабрани су и општински народноослободилачки одбори у Светом Стефану и Петровцу.

У априлу 1942. године настали су тешки дани. Устаник у Црној Гори слашњава због чега долази до повлачења наших снага за Босну.

Дванаестог априла на Ограђеници Војо Биљановић, делегат Окружног комитета КПЈ, објашњава ситуацију Чети. Јављају се добровољци за брига-

де, њих 42, а један број бораца по задатку Партије остаје у позадини. Почело је спремање. Рањенике који су се налазили у прихватилишту на Миковој њиви, оклопили су на сигурна мјеста. Само је Машо Бргуљан, као лакши рањеник, отишао заједно с борцима. Оружје које нису могли понјети собом закопали су у Гомили код цркве на Ограђеници. Ту су се опростили с политичким радницима који су остављени да раде у позадини.

— Почео је — сјећа се Лука Ђурашевић — тешки даноноћни марш. Без борбе смо се пробијали преко Катунске нахије све до Драшкорнице у Цуцама, гдје нам је погинуо Ђуро Тодоров Куљача, инструктор Штаба батаљона, омиљени партијски руководиоца и храбри борац. У селу Трешњево погинула је Даница Миковић од бомбардовања италијанске авијације која нас је испут пратила.

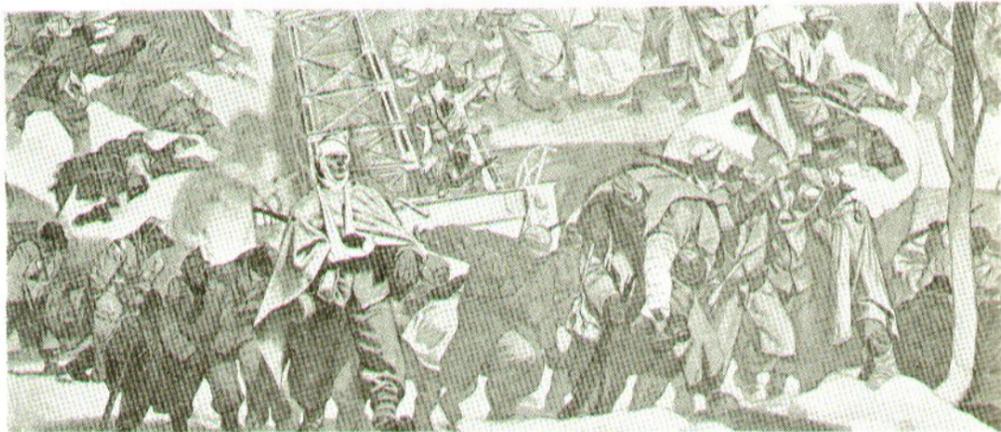
Остало ми је добро у сјећању како је Љубо Вучковић, сада генералпуковник у пензији, препуцавајући се са четницима, довикивао: „Издајници како се не стидите да пуцате на своју браћу и што штитите окупатора!“ На мјесту званом Стоге, близу Никшића, командовао сам водом. Задатак је гласио: ликвидирати четнике који су се били утврдили на једној чуки и тамо поперили свој барјак! Јуришали смо преко брисаног простора и ускочили у роване из којих су четници побјегли главом без обзира.

У СТРОЈУ ЧЕТВРТЕ ЦРНОГОРСKE ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ

У ЉУБИЊЕ СМО СТИГЛИ 17. ЈУНА. Имали смо част да станемо у први строј прослављене IV црногорске пролетерске бригаде. Од нас 42, који смо пошли са Ограђенице, у Љубиње су стигли 35, јер су два бораца већ погинула, а пет изнемоглих испут су остали.

Наш први марш у саставу Четврте бригаде био је преко планине Трескавице хладног прољећа 1942. године, а прва акција ликвидирање жељезничке станице у Хаџићима. Предахнули смо у селу Кромол код ријеке Лепенца. Изненада су наишли њемачки тенкови. Настала је неравна борба у којој је погинуо храбри пушкомитраљецац Душан Павловић, а Даринка Синова Митровић тешко је рањена. Цијелу ноћ смо је носили рањену, али је сјутрадан умрла.

Тако су, један по један, гинули борци Паштровске партизанске чете. У чувеној бици на Бугојну пао је Митар Радов Митровић као нишаница на ми-

Славко Пенгов: Прелаз рањеника преко Неретве

траљезу. Овај вриједни скојевац већ је био пролио крв за револуцију 20. јула 1941. године на Мирцу. Следи крвава битка на Купресу, у којој су погинули Машо Бргуљан, народни херој, и Сенка Радова Миковић, осамнаестогодишња омладинка. То су наши јунаци са Купреса. Марш Четврте црногорске пролетерске бригаде наставља се преко Ливна и Динаре ка подручју Книна. Бригада је водила тешке борбе са четницима поља Ђујића. У једној је погинула Љубица Васова Јовановић. Као борац митраље-

ске посаде била је тешко рањена и, да не би пала жива у руке Ђујићевим четницима, бацила је под собом ручну бомбу.

Наступа Четврта офанзива борбе око Јабланице и Коњица. Рањен је Ђуро Медин. На путу према Калиновику, гдје се налазила централна партизанска болница, завршио се живот овог оданог комунисте и прекарљеног бораца.

Јесен 1943. године. Неретва и повратак наших снага у Црну Гору. Гине најмлађи борац, добровољац са Ограђенице, Милан Ников Митро-

ЛИКОВИ ПАЛИХ БОРАЦА

МАРКО ЂУРОВ МАРКОВИЋ

РАТ ЈЕ, СВОЈИМ ЗАХТЈЕВИМА И ПОСЉЕДИЦАМА, промијенио планове развоја и одређености многих људских устанак и њима започета народно-ослободилачка борба и социјалистичка револуција под руководством КПЈ отворили су перспективе истинске слободе и човјека достојног живота, које је борбом и жртвом требало остварити. На том путу многи су пали смрћу храбрих и заслужили да не буду заборављени. Један од њих је и наш саборац и диван ратни друг Марко Ђуров Марковић (на слици).

Од више путева којима је могао поћи и њима се кретати, можда и безболније, одабрао је само један, и то онај прави. Из братства које је јединствено дисало партизанским одлом и било укљученом у народно-ослободилачки покрет, из породице у којој је од оца Ђура, који ће касније такође дати живот за побједу револуције, могао добити само подстицај и охрабрење да се укључи у свепаројну борбу, Марко није могао ни одабрати други пут.

Почетком септембра 1943. године осамнаестогодишњи ђак Марко Ђ. Марковић, свјесно и одлучно ступа у редове бораца за слободу. Од тога дана до јуначке смрти на Ибру, код Лепосавића, 4. августа 1944. године, он је потпуно нашао себе у Револуцији. У току тих 11 мјесеци Марко је са својим друговима похађао другу школу, полагао испите из одважности, храбрости, пожртвовања, издржљивости, несебичности и другарства — и све их успјешно положио.

Марково борбено стацање и челичне отпочело је у борби са четницима на Паштровској гори у другој половини септембра 1943. године, да би се, од прве половине октобра 1943. наставило у редовима прослављене и херојске Четврте пролетерске црногорске бригаде. Радовао се и поносио што је постао борац славне бригаде пролетера оних који су већ положили тешке и сурове борбене испите на Неретви, Сутјесци и Копаонику. И за то вријеме — кроз сталне борбе против њемаца, четника, Бугара и балиста, на дугим маршевима по безпућима, често без хране, обуће, сна и под носима са најдражним и најдрагоцијенијим партизанским теретом, тешко рањеним друговима — израстао у дивног и храброг бораца-пролетера. Није га никада бринуло гдје ће се бригада борити, да ли ће од породице, којој је био много привржен, и наше Будве бити удаљен коју стотину километара више или мање.

У току вишемјесечних тешких борби и исцрпљујућих маршева у Санджаку и Србији, све тамо до Ибра и Ваљева, стасити, скромни, дружељубиви, дисциплиновани и храбри борац Марко Ђуров Марковић много пута ће показати своје квалитете. Тада ће заслужено добити и два, у пролетерским јединицама веома висока и цијењена признања — постаће члан СКОЈ-а и пушкомитраљецац.

По повратку из Србије, крајем маја 1944. године, после двомјесечних борби у реону Брана и Андријевице, Марко ће, са својим „шарџем“, крајем

јула 1944. у саставу кренути опет ка Ибру, на прилазима Ибра, „на леђима“ разбије се из тунела и е и даље пружали отпор, из непосредне штигно своје другова, пао код Лепосавића наставити марш у којем за које се борити творао.

Борбе Андрејевић-Куп — Политички час

КЊИЖЕВНОСТ У НОБ

вић, Мајчин миљеник, с којим се она тешка срца растала оног тумурног априлског дана на Ограђеници. Пратила га је све до Церовице као да је знала да је то посљедњи његов испраћај. Престало је да куца херојско срце младог пушкомитраљесца Милана, јунака са Коњица, Вилића Гувна и многих других попришта.

У Петој офанзиви, послје Водујака и Сутјеске, погинуо је Митар Ристов Куљача. Нестало је у огњу, храбро бранећи, као борац Пратеће чете, штабни материјал Четврте пролетерске бригаде. Смрћу храбрих пали су Томо Јазов Митровић, Иво Кретов Перазив и Марија Шољата. Нико Радов Миковић и Стево Сашковић, омиљени и храбри борци, пали су, такође у бици на Сутјесци. Ту је погинула и Даринка Андријина Миковић, млада болничарка, која је остала вјерна рањеницима и заједно с њима изгорела у подножју Зеленгоре. У планини Трескавици погинуо је Шпиро Јовановић, а најзад као посљедња од 38 бораца са Ограђенице погинула је Драгица Ђурашевић код Колашина 1943. године.

Тако је више него преполовљен строј добровољаца из Пашировске партизанске чете: два десет и два борца су јуначки пали на славном маршу Четврте Црногорске пролетерске бригаде.

Владимир Станишић

НА ПОЧЕТКУ ПЕТЕ ДЕЦЕНИЈЕ ОВОГ СТОЉЕТА, 1941. године, постојала су у нашој земљи, и то безмало у свим областима друштвеног живота, два крвно завађена тора: фашистички и антифашистички. Једном или другом приступили су и у почетку политички неангажовани књижевници, заговорници теорије „умјетности ради умјетности“, старији посленици на литерарној баштини који су инспирацију за своје стваралаштво тражили у вјековној ослободилачкој борби наших народа, најзад „проповједници“ такозваног „насизног отпора“, односно „теорије“ чекања док се рат не заврши на нашим ратиштима, далеко од наше земље. Тако су се са оне стране барикаде прогреса нашли, између осталих, Миле Будак, Тодор Манојловић, Драгиша Васић, Мирко—Кус Николајевић, Савић Штедимљича...

УСТАЈАЛИ СУ У БОРБУ И ПОЗИВАЛИ НА УСТАЈАЊЕ

ПРОГРЕСИВНО ОРИЈЕНТИСАНИ КЊИЖЕВНИЦИ стали су међу првима у борбени стожњак народа, залажући се за активан отпор, непомирљиву борбу против окупатора, која је укључивала и борбу против повратка на старо. Било да су се борили с пушком у руци или у непријатељској позадини, књижевници су својом ријечју, која је, такође, била убојито оружје, устали против неправде и позивали на устајање и истрајавање у борби. Као сарадници и уредници бригадних и дивизијских листова, руководиоци дилетантских драмских група, хорова и рецитаторских секција, учитељи у привремено отвореним школама на ослобођеној територији, руководиоци аналфабетских течајева у војним дивизијама, као командири, команданти и политички комесари, књижевници — борци доприносили су свој удио у општенародном напору за ослобођење...

Гинули су на бојним пољима и на окупаторским стратиштима: животи и смрти Аугуста Цесареца, Огњена Прице, Божицара Ације, Отокара Кершованија, Ивана Горана Ковачића, Карела Дестовника Кајуха, Павлека — Мишкине, Ђорђа Јовановића, Мирана Јарца, Хасана Квића, Косте Рађина, Ђорђа Лопичића, Вукајла Кукаља, Михаила Вуковића, Рађивоја Копареца и многих других најпотреснија су свједочанства отпора југословенских књижевника окупаторима и најсвјетлији прилог наше литературе слободи домовине, њеним културним стремљењима и напорима. Пробови њихови, који, како рече пјесник, „нису раке већ колковке нових онага“, у исто вријеме, представљају славу наше земље у којој се стољењима једино идеји слободу робовало.

Књижевници — борци писали су прогласе и позиве у борбу, корачнице, рапорте и окече ве — шта је у одређеном тренутку било најпотребније.

„ЈАМА“, „СУТЈЕСКА“, „ТИФУСАРИ“

У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 1942. ГОДИНЕ појављују се први озбиљнији књижевни радови. Прије величанствене поеме „Јама“, Иван Горан Ковачић је написао пјесму „Љешеву путују“, која је први пут читана 5. јануара 1943. године у Вихаћу. И као што је у тој пјесми човјек „тукао узалудно и безнадно о бешћутне обронке црних облака“, тако исто у поему „Јама“ пјесников страдалник тумара беспућем кроз поноре зла свих девет пјесама, док у десетој јак плама свјетлости не доноси ослобођење из заточеништва крви и мрака.

Мирко Бањевић је своје најзрелије инспиративне тренутке везао, такође, за револуцију и народно-ослободилачку борбу, о чему најрјечитије свједочи

његова поема „Сутјеска“, „у којој је дух и дах једне херојске погибије дат изразом који значи квалитетан домет наше савремене литературе уопште“. Као и „Јама“, „Сутјеска“ је пражњена на судару два вјечно завађена свијета: живота и смрти, а оваплоћење тог судара налазимо у петнаестој пјесми другог дијела поеме, познатој под насловом „Разговор костују“.

Својеврстан прилог револуцији представљају шест пјесама поеме „Тифусари“ Јуре Каштелана, које се остварују међу најнепосреднија и најубудљивија poetsка остварења из времена партизанске борбе. Иза почетних стихова прве пјесме као да се назире невидљива мајка којој су двоје дјеце умрло, једно на рукама, а друго у торби коју је носила на леђима.

Еписки широк захват у проблематику рата и револуције направио је Скендер Кулеувић умјетнички снажном поемом „Стојанка, мајка Кнезополска“. Иако ју је прадио на тамној позадини ратних погрома, Кулеувић је избјегао натуралистичке слике грозе и страве. Веома близак духу народног казивања и остајући му вјеран до краја, он је своју поему засновао на оном очајном а бунтовном крику „Јоој“, што га ожалостила мајка понавља, тражећи синове који су изгинули у непријатељској офанзиви на Козари.

Словеначки пјесник Отој Жупанчић доживио је своје поновно пјесничко рођење у народној револуцији. Његова ријеч, којом позива на оружану устанак у пјесми „Пјеснички знаш ли свој дуг?“ садржи елементарну еруптивну снагу.

Владимир Назор је, такође у поодмаклим годинама, крајем 1942. прешао на ослобођену територију. Са тог револуционарног путовања настало је више његових дјела, између осталих пјесме: „Чамац на Кути“, „Мајка православна“, „На Вучеву“ и „Титов напријед“. Служећи се углавном симболиком, велики хрватски и југословенски пјесник исповједио је свој револуционарни занос, пјевао о

Н. Пирнат: Осветите ме

злочинима усташа, саопштавао истину о суровим условима на револуционарном путу. И у тим пјесмама он је остао вјеран својој поезији, па је проповиједао вјеру у побједу добра над злом.

Свој доживљај револуције Брацко Ђопић изразио је у стиховима и у прози. Из његових пјесама и приповиједака зрачи људска љепота борбе. Незаборавајте његов Николетина Бурса, као што се памте пјесме „Везиња слободу“, „Гроб у житу“ и „Пјесма мртвих пролетера“.

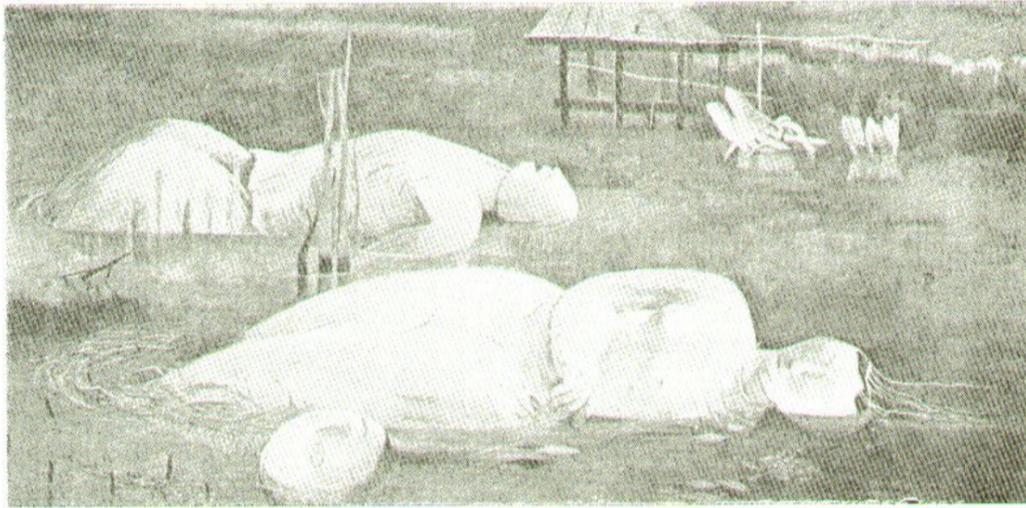
КЊИЖЕВНОСТ ЈЕ ПИРИЛА ИСТИНУ О НАШОЈ БОРБИ

УПОРЕДО СА ОСЛОБОДИЛАЧКОМ БОРБОМ развијала се и књижевна дјелатност: на ослобођену територију пристизали су књижевници из окупираних крајева, а растао је и културни ниво усташика, па је потреба за књижевним остварењима бивала све већа. Упоре до с тим, књижевници су стицали литерарна и борбена искуства, растао је углед књиге, израстали су из редова омладине нови писци. Захваљујући томе, и, прије свега, правилно усмјераваној културној политици, на крају ослободилачког рата књижевници — борци изишли су с доста завидним билансом, који чине збирке пјесама, поеме, приче новеле, једночинке дневници и књижевне репортаже.

Без претензија да се сва та дјела наброје и далеко од амбиције да се поређају по својој умјетничкој вриједности, поменимо само нека која су рођена у нашем ослободилачком рату. То су: „Превицарио вицарје“ Матеја Бора, „С партизанима“ и „Пјесме партизанке“ Владими

ра Назора, „Пјесме“ Карела Дестовника, „Огњено рађање домовине“ и „Приче партизанске“ Бранка Ђопића, „Ласта у митраљеском гвезду“ (изгубљена збирка) и „Истопите легенде“ Јована Поповића, „Пјесма о биографији друга Тита“ Радована Зоговића, „За побједом“ Јожа Хорвата, „Безимени“ Ивана Доичевића, „Днезник“ Драгојла Дудића, затим низ пјесама, новела, фрагмената и једночинки Жупанчића, Селишкарца, Поповића, Каштелана, Франичевића, Миндеровића, Штамбука, Чолаковића, Рађина, Костића, Јаневског и Шапова.

Са завршетком народно-ослободилачке борбе није исцрпена тематика коју је требало обрадити. Напротив, она је добијала у ширини, дубини и замаху. Појавиле су се књиге Јуша Козака („Блодње“), Владимира Назора („Партизанка Мара“ и „Курир Лода“), Десанке Максимовић („Песник и завичај“), Прежихова Воранца („Јамница“), Мишка Крањца („Пјесме гора“), Марина Франичевића („Говорење Микуле Труднега“), Зденка Штамбука („Трагом црвене звијезде“), Вјекослава Калеба („Новеле“) Владимира Поповића („Очи“), Ива Фрола („Пјесме“), Оскара Давича („Песма“), Михаила Лалића (Свадба“ и још шест романа с ратном тематиком), Меше Селимовића („Тућа земља“), Исидоре Секулић („Хроника паланачког гробља“), Мирослава Крлеже („Заставе“), затим дјела Андрића, Мирка Божића, Ранка Маринковића, Вељка Петровића, Мире Алечковић, Густава Крљаче, Космача, Злобца, Јанка Ђоновића, Милана Дединца, Александар Вуча, Душана Матића и Марка Ристића. Романи збирке приповиједака, пјесама и есеја побројаних и других књижевника, настали из непресушног врела народне револуције, представљају значајне домете не само наше литературе: многа дјела, преведена на стране језике, приближила су нашу домовину и њену борбу слободољубивим народима и људима, на свим меридијанима нашег глобуса. И баш у томе — да буде мост и братски пружена рука свима чије су намје ре добре и руке чисте, поред оног неупоредиво најзначајнијег — да на револуционарним традицијама васпитава нове генерације бораца и прегалаца — у томе да шири истину о нашој земљи и њеној слободи садржан је непроцјениви значај књижевности настале у току народне револуције и на њеним темама.

Крсто Хегедушић: Мртве воде

МАРКОВИЋ

1944. у саставу Друге чете Петој батаљона, прелетити опет ка Ибри, у Србију. Послје шесточасовног усилног марша, дугог 200 километара, и борбе, прса у прса против Њемаца на Црном Врху, на прилазима Ибри, пролетерски батаљони су, „ка леђима“ разбијеног непријатеља, рано изјутра августа, прешли Ибар. Али, Њемци и бјелогардејци су из тунела и двосратних армираних бункера саље пружали отпор. Самоиницијативно и одважно, из непосредне близине, Марко је „шарџем“ пустио своје другове бомбаше. Тога дана храбро је био код Лепосавића, да би његови другови могли извршити марш у нове побједи и остварити циљеве за које се борио и којима је свој живот жртвовао.

Пеко Лијешевих

ДОМАЋИ ГОСТ БЕЗ БРИГА

Домаћи гост ће ове сезоне из будванској ривијери бити боље дочекап него до сада. Чекају га многа пријатна изненађења, па се слободно може казати да ће он љетовати без брига, што раније није био случај.

У оквиру „Монтенегротуриста“ формирале су двије основне организације за домаћи туризам — једна за подручје Будве, Бечића и Светог Стефана, а друга за Петровцу. Тиме ће привредна дјелатност туристичких друштва престати да постоји, и она ће моћи да испољавају само друштвену активност. Рачуна се да ће се организација смјештаја и исхране домаћих гостију знатно побољшати, што је и циљ свих туристичких посленика са овог подручја. Осим тога, на овај начин биће избјегнуто приватно менаџерство у погледу продавања лежаја и довођење у неравноправан положај грађана који издају лежаје у домаћој радиности.

У Петровцу ће за домаће госте бити „рзервисани“ хотели „Сутјеска“ и „Петровац“, који располажу са 120 лежаја, као и 2300 кревета у домаћој радиности. Ту су и хотелски ресторани с капацитетом од 300 сједишта.

Цијене су доста приступачне. Домаћи гост ће у Петровцу моћи да у јулу и августу паће смјештај за 33,45 и 50 динара, зависно од категорије соба, док се у предсезони и посезони те цијене умањују за 15%. Гост ће у јулу и августу, моћи да се храни за 70 динара дневно, док ће та цијена у предсезони и посезони износити десет динара мање.

Припреме теку по плану и, према досадашњим показатељима, сезона ће бити успјешна, када је у питању домаћи гост — рекао нам је Иво Калонитровић, директор ООУР за домаћи туризам у Петровцу на мору.

Ужурбано се ради и у Будви, Бечићима и Светом Сте-

фану, како би домаћи гост имао што мање примједби у току наредне сезоне. Хотел „Могрен“ са 80 лежаја резервисан је за домаће госте, као и 7000 кревета у домаћој радиности. Предвиђена је исхрана у ресторану хотела „Могрен“, гдје се три obroка дневно добијају за 70 динара, у „Фонтани“, гдје три obroка по избору стају 66 динара, а за исту цијену гост може да три пута једе и у ресторану „Јадрански сајам“. Осим тога, на располагању стоје и ресторани „Авала“, „Интернационала“, „Славније“ и „Плаже“, гдје три obroка стају 90, а у ресторану „Обала“ у Светом Стефану 120 динара. Цијена смјештаја у домаћој радиности у Будви и Бечићима износиће од 30 до 50 динара, зависно од категорије соба и у Светом Стефану од 30 до 55 динара, такође зависно од квалитета собе.

Аутокампови Јаз, Авала, Црвена Глава и Буљарица, са око 2000 камперских јединица, очекују домаће госте, уз веома приступачне цијене, а члановима АМСЈ и власницима интернационалног ЦИИ одобрена се попуст од 10% у предсезони и посезони.

За домаће госте биће организовани и излети са рибљим ручком или вечером, по њне шетње бродом, посјета Његошевом Маузолеју на Ловћену, Дубровнику, Улицњу, Манастиру Морачи, Котору и другим мјестима.

— Радним организацијама се нуди закуп лежаја за дуже вријеме, на примјер за пет година — каже Петко Митровић, директор ООУР за домаћи туризам у Будви.

— Предност је у томе што се цијене неће повећавати, односно придржаваћемо се раније утврђених процјена. Иначе, до сада смо продали 20% више капацитета него у исто вријеме прошле године, што наговјештава добру сезону.

С. Г.

На штанду

На штанду „Монтенегротуриста“ у Бечу

У току марта у Европи је одржано више туристичких берзи, међу којима су најзапаженије биле у Берлину, Бриселу, Сарајеву и Бечу, на којима је са сувенирима из Црне Горе учествовао „Монтенегротурист“ у заједници с Културним центром из Будве.

Штанд „Монтенегротуриста“ посјетили је више од 16.000 лица. Предједника Аустрије Кирхшлегера са супругом видимо с домаћином Бранко Кажепегром у живописној црногорској пошњи.

С. П.

„Свети Стефан“, „Милочер“ и „Маестрал“ заједно

У основној организацији удруженог рада „СВЕТИ СТЕФАН“, која ради у саставу Хотелско-туристичког предузећа „МОНТЕНЕГРОТУРИСТ“, на Збору радних људи расправљало се о могућности статусних промјена. Директор Владо Митровић предложио је да се „СВЕТИ СТЕФАН“ конституише у двије основне организације удруженог рада. Једну би чинили хотели „СВЕТИ СТЕФАН“ и „МИЛОЧЕР“ са рестораном „ОВАЛА“ и бифејма „ПАВИЉОН“ и „МАЛА ПЛАЖА“, а друга хотел „МАЕСТРАЛ“. О овоме је расправљао Секретаријат Основне организације Савеза комуниста коме су присуствовали представници синдиката, омладине и генерални директор Хотелско-туристичког предузећа „МОНТЕНЕГРОТУРИСТ“ Жарко Драговић, чије је мишљење било да још не постоје

услови за оснивање још једне основне организације удруженог рада.

Послије исцрпних дискусија, анализа и оцјена предности једне и друге алтернативе једногласно је одлучено да „Милочер“, „Свети Стефан“ и „Маестрал“ остану и у будуће једна основна организација удруженог рада у склопу „Монтенегротуриста“. Тако ће се оптимално користити сви капацитети, док би се стварањем двије основне организације ишло на уштрб економичности и оптималном ангажовању запосљених.

Једина статусна промјена састоји се у томе што ће организациона јединица ресторан и камп „Авала“ бити у саставу нове основне организације удруженог рада „Домаћи туризам“ Будва.

В. Головић

НА ЈАДРАНСКОМ САЈМУ

ЈАДРАНСКИ САЈАМ У БУДВИ отворио је своје хале крајем марта, када је приређена изложба под називом „Туризам и ис-

Коначно — на своје ноге

храна“, која је дала значајан допринос повезивању туристичких привредника Црне Горе с произвођачима прехранбених артикала, алкохолних и безалкохолних пића. Изложба је завршена почетком овог мјесеца.

— Коначно смо „стали на своје ноге“ — рекао нам је Алексије-Леко Обрадовић, директор Јадранског сајма. — Захваљујући разумијевању пословних банака добили смо кредите којима ћемо извршити обавезе према Скупштини општине и реализовати неколико изложби у току ове године.

Главна прекупација радних људи Јадранског сајма је велики туристички шопинг — изложба робе широке потрошње, која ће трајати од маја до октобра и на којој ће се наћи разноврсни производи намијењени потрошачкој публици која ће овдје боравити у току туристичке сезоне. На изложби ће узети учешћа око стотину произвођача из двадесетак земаља и преко 60 произвођача из Југославије, која ће се представити са сувенирима и робом широке потрошње.

Изложба није намијењена само туристима који буду боравили на будванској ривијери. Организатори су се споразумјели с домаћим и страним путничким агенцијама о довођењу гостију који ће посјетити Сајам у врије-

ме трајања ове велике изложбе.

У угоститељским објектима Сајма ће се, у организацији „Монтенегротуриста“ и десетак реномираних произвођача прехранбених артикала и пића, одржавати сталне кулинарске приредбе, гдје ће се вршити дегустација јела и пића. Тако ће домаћи и инострани гости, којих је овдје у току љета на десетине хиљада, моћи да пробају чувену лесковачку муњкалицу, сјенички сир, његушку шупку, лозовачу, клековачу, црмнички вранац и позната далматинска и сло веначка вина.

У току сезоне на Сајму ће бити приређено више ревија моде, гдје ће наши реномирани произвођачи приказивати своје производе. У септембру ће бити приређена изложба „Опрема туристичких објеката и домаћинства: инфраструктура, ентеријер и екстеријер“, а велика интернационална приредба „Заштита човјекове средине и околине“ са симпозијумом, која је требала да буде одржана у априлу, предвиђена је за октобар мјесеца.

С. Г.

ВЈЕРНИ „МЕДИТЕРАНУ“

ИЗ ПОЗНАТИ ВИОЛИНИСТА ИЗ КУЛЕ Павле Бедић његов рођак Роберт остају вјерни хотелу „Медитеран“ у Бечићима. И ове године стигли су с првим гостима и почели свој „шлагер сезоне“ који ће трајати све док последњи гост не напусти „Медитеран“. А то ће бити крајем октобра.

Иначе, овај симпатични дует привлачи госте не само из објеката на бечићкој плажи већ са цијеле будванске ривијере. Ко једном у бару хотела „Медитеран“ чује Павлове бравуре на виолини, свакако ће пожељети да поново тамо дође.

У препуном бару, свако вече до „ситних ура“, одлежу звуци Павлове виолине — сјетни, меланхолични, раз драгани, зависно од састава и жеља публике. А Павле то зна мајсторски да оцијени. Зато последије сваког свирања „бере“ аплаузе. Његова публика су домић и страни гости, с разних меридијана.

И његов репертоар је разноврстан и богат да може задовољити укусе свих посје-

Павле и Роберт Бедић

тилаца. Свира озбиљну, забавну и народну музику, и то заиста на високом умјетничком нивоу. Павле Бедић у свом музицирању уноси и понешто своје, дубоко осјећајно. То се осјећа у боји звука његове виолине.

— То ће се ускоро измијенити — рекао нам је — јер доћи ће Олга.

Олга Бедић је Павлова су прута. Недавно су се вјенчали. Ускоро ће и она бити уз Павла, па ће његова виолина измијенити боју гласа.

В. Станишић

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ

РАДНИЧКА ОДМАРАЛИШТА ЈУЧЕ И ДАНАС

РАДНИЧКА ОДМАРАЛИШТА у току двадесетогодишњег развоја пролазила су кроз разне фазе које су опредјељивале брже или спорије јачање материјалне базе одмора радника. Међутим, све до 1957. године не може се говорити о неким значајнијим резултатима радничког туризма. Тек 1958. године, пошто је усвојен Закон о оснивању и пословању одмаралишта, долази до њиховог скоковитог пораста који траје до 1965. године. Почев од 1965. године, тј. послје доношења Основног закона о угоститељској дјелатности, одмаралишта су, зависно од политике оснивача, имала статус самосталних радних, односно посебних угоститељских јединица.

Раднички туризам постао је тема о којој се у посљедње вријеме навелико расправља на разним скуповима од синдиката до туристичких савеза. Истовремено, непосредни произвођач с личним дохотком равним југословенском просјеку (а да не говоримо о онима који зарађују мање) може шетати крај хотела, јер, према резултатима једне анкете, отприлике пола милиона запошљених у Југославији не може платити боравак ни у радничком одмаралишту ако ово стаје више од 50 динара дневно.

За више од 60 одсто запошљених годишњи одмор значи допуштење да не морају на посао. Према подацима из 1973. године, тек 27% радних људи провело је годишњи одмор изван мјеста боравка. Док је домаћи човјек сједио код куће или радио хонорарно за вријеме годишњег одмора, у радничким одмаралиштима је у 1973. години сервирано три милиона оброка страним туристима (слично је било и прошле сезоне).

Данас у радничким одмаралиштима највећим дијелом на мору има око 83.400 кревета — на један кревет долази 66 радника! Просјечно се та одмаралишта не користе ни 60 дана у години, а у многим је у јулу и августу празно по 10 до 12 кревета.

Једна рачуница, под претпоставком да одмаралишта раде три мјесеца у години, показује да само 9% од укупно 1.100.000 запошљених може рачунати на смјештај у смјенама по 15 дана.

Не треба заборавити да је релативно ниска цијена која се плаћа за пансион у одмаралиштима фиктивна, јер су одмаралишта дотиране установе: из благодјелне оснивача одлазе велике своје за покривање разлике до стварних трошкова. Истовремено, велики хотели за 135 дана (то је просјечан број дана за вријеме којих се хотели у нашој земљи пуне) настоје да високом цијенама остваре добит којом ће покривати нерад преосталих мјесеци.

Брига о радницима

НА ИНИЦИЈАТИВУ ОПШТИНСКОГ СИНДИКАЛНОГ ВИЈЕЋА из Велике Плана покренута је акција за обезбјеђење одмора и рекреацију радника са подручја општина Велика Плана, Смедерево, Смедеревска Паланка и Светозарево.

Одмор за раднике биће организован у склопу домаће радности, а исхрана ће бити обезбјеђена у ресторану о чијој ће се изградњи бригнути Општинско синдикално вијеће из Велике Плана. Објекат ће бити постављен преко пута хотела „Парк“ и завршен до 10. маја. Ресторан ће имати капацитет 350 сједишта у једној смјени, односно 1.050 у три смјене, колико ће бити закупљено лежаја.

Обавјештени смо да се другови из Велике Плана носе мишљу да ресторан друштвене исхране и лежајеве у домаћој радности користе у периоду предсезоне и посезоне. Највјероватније је да ће се у овом периоду слати на одмор поједине категорије радника, пензионера, а за вријеме зимских ферија учешке.

ИАКО ЈЕДАН КРЕВЕТ ДОЛАЗИ НА 66 РАДНИКА, НА СМЈЕШТАЈ У ОДМАРАЛИШТИМА МОЖЕ ДА РАЧУНА СВЕГА 9% ОД 1.100.000 ЗАПОШЉЕНИХ, ИСТОВРЕМЕНО, У РАДНИЧКИМ ОДМАРАЛИШТИМА КОРИСТИ ОДМОР ВЕЛИКИ БРОЈ СТРАНИХ ТУРИСТА ЗА КОЈЕ СЕ ИЗДА У ТОКУ 60 ДАНА, КОЛИКО ОНА РАДЕ У ПРОСЈЕКУ, И ПО ТРИ МИЛИОНА ОБРОКА!

НАЈЧЕШЋИ ПРИГОВОРИ У ВЕЗИ ПОСЛОВАЊА ОДМАРАЛИШТА

КАО ПИОНИРИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА радничка одмаралишта у многим мјестима, значајно су допринијела туристичкој валоризацији и афирмацији тих локалитета. Такође је познато да највећи број одмаралишта заузима врло атрактивне локације, као и да многа нису знатније побољшавала опрему, организацију пословања, кадрове, пратеће објекте за спорт и разоноду. Типичан примјер пружа објекат у Будви, изграђен послје рата и на најљепшој локацији.

Неизграђеност комуналне инфраструктуре постаје у извјесном смислу сметња за потпуније и рационалније коришћење капацитета и природних потенцијала за даљи развој туризма. Отуда се у посљедње вријеме јављају захтјеви да и радничка одмаралишта допринесу бржој изградњи комуналне инфраструктуре — изградњи и одражавању водовода, канализације, електричне мреже, саобраћајница, плажа и зелених површина. Овакви захтјеви наилазе на отпор оснивача одмаралишта и њихових заједница, нарочито оних који су приликом изградње својих капацитета учествовали у изградњи инфраструктурних објеката, и то по кључу одређеном од стране општинске скупштине, или су из својих средстава изградили водовод, канализацију, саобраћајнице, плаже, зелене површине, те сматрају да су своје обавезе извршили.

Посебно се истиче да су општине веома заинтересоване за изградњу одмаралишних капацитета и интензивирање њиховог пословања пододређеним условима. Наиме, инсистира се да одмаралишта имају статус основних организација удруженог рада, организација управљања, општа акта, да буду регистрована код надлежног привредног суда, да имају жири рачуне, сталну радну снагу, категоризацију објекта и организовано материјално-финансијско пословање. Ово се првенствено односи на одмаралишта која су се комерцијализовала, односно која пружају услуге домаћим и страним гостима.

Не упуштајући се у детаљнију анализу свих ових захтјева, навешћемо најчешће приговоре у вези пословања одмаралишта:

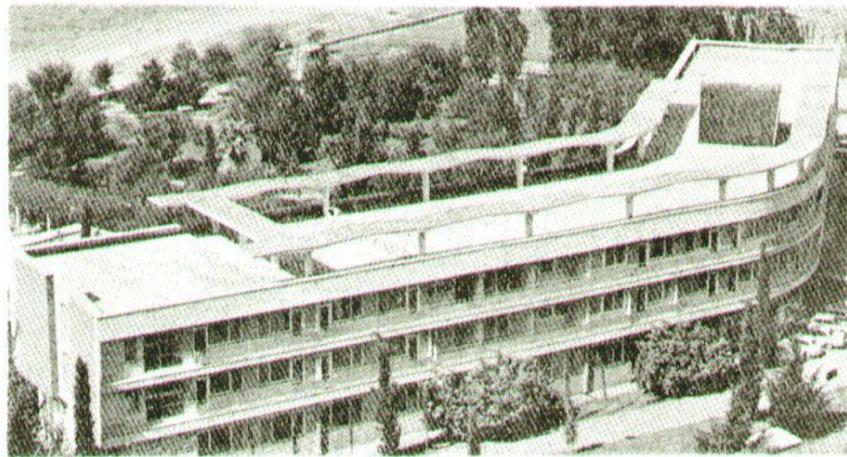
— не уплаћују се редовно доприноси из личног дохотка за упошљене раднике, односно неуредно се и непотпуно (у поређењу са оствареним

бројем ноћења) уплаћују боравишна и купалишна такса, које представљају основни извор алиментирања фондова за унапређење туризма и финансирање програмирањих мјера и акција у току године,

— општина је заинтересована да одмаралишта запошљавају радну снагу из околних мјеста, уз њено претходно заједничко оспособљавање,

— иако, у структури промета, алкохолна пића у одмаралиштима заузимају значајно мјесто, често се не уплаћује порез на промет,

— поједина одмаралишта послују уз готовинско плаћање, што у знатној мјери отежава контролу, која се не спроводи ни од стране оснивача, тим прије што се пословање одвија у кратком периоду од два до три мјесеца,

Хотел „Парк“

— будући да радничка одмаралишта располажу значајним капацитетима, одсуство њиховог удруживања на локалном нивоу онемогућава жељени однос општина — радничко одмаралиште и заједничко договарање о програму развоја туристичке привреде у цјелини и о програмирању и реализацији комуналне инфраструктуре, информативно-пропагандних акција и културно-забавног живота,

— с обзиром на то да су отворена само у току сезоне, многа одмаралишта нису заинтересована за стварање сопствених кадровских рјешења, што умногом утиче и на квалитет услуга и на запошљавање радне снаге из локалних извора,

— општина наилази на отпор радничких одмаралишта, односно њихових оснивача, када се ради о оправданим захтјевима за учешће у изградњи, уређењу и опремању објеката заједничке и индивидуалне комуналне потрошње,

Радничка одмаралишта, односно њихови оснивачи истичу, са своје стране, следеће примједбе, односно разлоге:

— да се у општини врши одређени притисак на одмаралишта често због локације које посједују,

— да се постављају неоправдани захтјеви у погледу доприноса за изградњу комуналне инфраструктуре,

— да стручног кадра који би се могао ангажовати из локалних извора углавном и нема.

ОДМОР — САСТАВНИ ДИО ЧОВЈЕКОВОГ СВАКОДНЕВНОГ ЖИВОТА

НЕ МОЖЕ СЕ ПОСМАТРАТИ ИЗЛОЖЕНО одмор од проблема радног времена, производње и продуктивности рада, од породице и друштва у цјелини, већ у уској повезаности са свим поменутим чиниоцима и њиховој заједничкој условљаности. Такво третирање одређује одмор као саставни дио човјековог свакодневног живота.

Поменута функција одмора одређује и обавезе које се налазе и пред појединцем и пред заједницом. С обзиром на то да се ради о свакодневној потреби сваког појединца, он има обавезу да се према њој активно односи и одваја дио личног дохотка за стварање повољнијих услова за активан одмор. Обавезе друштва, прије свега радних организација и општина, јесу да се старају о стварању материјалних и других услова за активан одмор радника, што подразумева да друштвена заједница треба да подстиче разне активности за одмор, доприноси њиховом развоју и у том смислу утврђује и одговарајуће олакшице, укључујући и оне које проистичу из инструментата пореске, кредитне и друге политике.

Допрадна политичког, самоуправног и друштвено-економског система у нашој земљи отвара нове просторе и за адекватније уређење одмора и рекреације радних људи. Планирање и програмирање развоја услова за одмор треба да буде у складу са способношћу привреде да осигура задовољење личних и заједничких потреба радних људи и потреба проширене репродукције, уз акцентирање постигнутог степена продуктивности укупног друштвеног рада, потреба друштвеног и материјалног развоја који одговара њеним могућностима и дугорочним интересима развоја производних снага друштва.

Радничка одмаралишта представљају објекте за одмор радних људи и чланова њихових породица, и за њихово постојање и даљи развој заинтересоване су општине на чијој територији послују као и оне на чијој територији се налазе радне организације — оснивачи одмаралишта. Најшири интереси друштва захтијевају да се овакви објекти оспособе за што рационалније пословање и пружање квалитетних услуга у складу с достигнутом степеном друштва у цјелини и све већим захтјевима радних људи за коришћење одмора.

Миливоје Милашевић

ПОСЛОВОЋА — КО ЈЕ ТО?

У временском раздобљу од мјесец дана, пратећи рад инспектора на терену, запазио сам појаву која личи на „епидемију“ нерада непосредних старјешина — руководиоца продавница и самоуслуга. Од 10. марта до 17. априла, у седам-осам обилазака, само у два објекта нашли смо пословоћу!

На питање: гдје је пословоћа увијек се уз ироничан осмијех продавца добије одговор — да је ту негде (да) још није дошао, или да је на путу. Изгледа, у најмању руку, као да се чуди што питамо гдје је пословоћа кад се зна да је он у кафани или сличном угоститељском објекту. А сви ти „одговорни“ за продавању и њено особље, за рад и успјех у раду знају врло општро да укорје своје сараднике.

Размишљајући о овом питању, покушају да дјелимично одговорим на питање „Пословоћа, ко је то?“ Овдје желим да набројим дио задатака и обавеза тог основног руководиоца малопродаје у области робног промета. По некој аналогiji ствари, ако неко жели упоредити, ово важи и за пословоће угоститељских објеката.

Пословоћа продавнице прима дужност записнички уз комисијске списне листе робе чијем попису присуствује. Његов дјелокруг зависи од статуса продавнице, односно од овлашћења која су уписана у регистар Округлног привредног суда за основне организације удруженог рада и њихове пословне јединице — продавнице. Пословоћа је ограничен у набавци робе, а врло широк круг обавеза има у вршењу редовне дјелатности. Он представља продавницу пред трећим лицима. Он је и заступа. Обим његових права, а дјелимично и обавеза одређен је Законом, прописима донјетим на основу Закона и другим општим и самоуправним актима. Други дио права и обавеза диктиран је „добрим трговинским обичајима“ и пословним моралом.

Ево неких од дужности пословоће.

- стара се да особље продавнице носи радна одијела за врјеме рада и тако се разликује од масе потрошача. Дужан је и сам да носи радно одијело;
- води евиденцију о кретању цијена и о промету робе;
- обезбјеђује екстерни контроли увид у пословање продавнице;
- продаје робу изложену у продавници без уцјена и привилегија;
- не смије закључивати фиктивне уговоре, ако самостално набавља робу, нити фиктивно, под фирмом робе, дати новац за чек (замјена чека) или други вредносни папир и узети провизију за услугу;
- не смије прикривати мане робе, већ их мора саопштити купцу;
- мора да употребљава мјерила која су прописана прегледана оверена и нивелисана на мјесту мјерења;
- мора да поштује прописе о радном времену одређеном од стране друштвено-политичке задједнице подручја на коме ради;
- води рачуна да особље, нарочито у прехранбеним продавницама, буде здравствено прегледано и здраво, а дужан је да радника који болује од заразних болести или је кличноша одмах изолује;
- личним примјером и упутствима учи особље коректном односу према потрошачима;
- истиче цијене роби на начин уобичајен у трговини;
- издаје рачун потрошачу за продату робу;
- употребљава омотни материјал сразмерне тежине, нешто дљив за људско здравље;
- не ставља у промет производе који нијесу на прописан начин обљежени, паковани, означени и снабђени пратећим исправама;
- отклања недостатке на купљеној роби — прихвата рекламације потрошача, замјењује артикал новим, враћа плаћени износ или, уз пристанак потрошача, оправља артикал;
- Ово је само дио дужности и обавеза пословоће. Тамо гдје су продавнице стекле својство правног лица, права обавезе и дужности пословоће су шире и веће.

Радислав Попивоца

СА ИНСПЕКТОРИМА У АКЦИЈИ

Да посао инспектора није једноставан и лак увјерили смо се недавно, када смо с њима провели један радни дан. Људи који се баве овим послом изложени су „унакрсној ватри“.

Сви од њих понешто очекују. Једни их окривљују, други хвале, трећи се плаше од њих. Једни, опет плаше друге са њима, неки им се удварају, а неки их оговарају.

А они су, као и сви ми, људи чији је посао да буде над законитошћу. А то није лако. Јер, и они су подложни људским слабостима, многобројним и разноврсним. Може то бити пријем поклона или разна ситна давања, као, на примјер, у угоститељским објектима храна и пиће или сличним „чињенима“ која немају велике вредности али давалац на неки начин очекује привилегије код инспектора. Тим људским слабостима и искушењима треба одољети. Поред тога, инспектор се сучељава с родбинским и пријатељским односима у контактима с одређеним људима. И ту се излаже искушењу у правилном примјенивању законских мјера. Ако подлегне, онда једни страдају а други су заштићени. Овдје смо оставили по страни оне теже људске слабости мито и корупцију којима инспектор, као човјек, може да подлегне.

Присуствујући једног дана инспекцијском прегледу доживјели смо непријатности које су везане за овај позив. Нашли смо се у продаваоници предузећа „Напредак“ из Котора у грбаљској Ластви. Затечено је хаотично стање. Продаваоница прљава, роба сложена без икаквог реда по врстама. Заједно се налази сточна и људска храна, метална роба, сиреви и бакалар, хљеб на поду продаваонице, деликатеси производи заједно с ескерима! А у магацину се нису могли снаћи ни искусни инспектори Љука Ђосовић и Миливоје Јанковић.

Преглед је трајао четири сата. Услиједила је и мандатна казна. Искључено је из продаје девет врста прехранбених артикала због истека рока трајања. Предузето је оно крајње — затварање продаваонице, мада је она веома потребна овом подручју.

— То је једино што се може урадити у овом случају, каже Радислав Попивоца, шеф инспекцијске службе СО Будва. — Овакав начин рада особља у продаваоници и небрига за робу угрожава здравље и живот људи, који се у њој снабдијевају. Слаба хигијенско-техничка опремљеност не само да угрожава добра која се у продаваоници налазе, већ и људе који ту раде или дођу да тргују.

Док је трајао инспекцијски преглед пред вратима продаваонице испунила се гомила муштерија. Једни су протестовали вичући да се то не ради у радно врјеме. Било је и оних који су стрпљиво чекали очигледно, задовољни што је ту инспекција.

В. Станишић

Спорти

ЦРНОГОРСКА ФУДБАЛСКА ЛИГА

ДОБАР ПРОЉЕЋНИ СТАРТ

„ПЕТРОВАЦ“ ЈЕ УСПЈЕШНО СТАРТОВАО у наставку првенства Црногорске фудбалске лиге. Из четири утакмице освојено је пет бодова, што је доста добро ако се има у виду да су двије утакмице играње на страни, а постигнута гол-разлика је 10:3 у корист Петровчана, што показује да је навални квинтет најзад „прорадио“. У првој утакмици на „врхућем“ терену у Тивту приказана је добра игра, мада је утакмица изгубљена са 1:0. Већ следеће издјеље показало се да је пораз у Тивту само плод несрећних околности — „Ибар“ из Рожаја убједљиво је савладао са 5:1. Слиједило је тешко гостовање у Колашину и утакмица с „Горштаком“, који се налази у опасној зони, и коме су бодови били итекако потребни. Но, младићи Анта Вицковића, играли су веома добро и били на прагу великог успјеха, али је и освојени бод (резултат је био 0:0) „велик као кућа“. У утакмици с аутсајдером из Титограда — екипом „Агромладости“ — Петровчани нису дозволили никакво изненађење — слављена је убједљива пobjеда од 5:2.

Може се констатовати да тим у цјелини игра добро, нарочито навала која је на свим утакмицама створила безброј шанси од којих је десет искоришћено. Но, исто тако може се запознати да тим не игра пуном снагом свих 90 минута — игра се, углавном, једно полуврјеме. Вјероватно је у питању недостатак кондиције, а можда је у питању и пребрзо задовољавање високом водством, као што је то био случај на утакмици са екипом „Агромладости“, када је већ у првом полувремену обезбијеђена велика предност од 4:0, па је у другом дијелу гостима препуштена пуна иницијатива. Било што да је у питању, тренер Вицковић мора на то озбиљно да рачуна, како би екипа била припремљена за активно играње у току цијеле утакмице.

Овим резултатима „Петровац“ је побјегао из опасне зоне и следеће утакмице може мирније да очекује.

С. Г.

„Милочер“ се припрема

На састанку играча и управе фудбалског клуба „Милочер“ било је ријечи о проблемима који тиште овај колектив. Истовремено, изражен је план припрема за наставак првенства у лиги подручја и такмичење у купу „Никша Вућин“. Одлучено је да тренирања руководе играчи „Милочера“ Ђуро Рафаиловић и Драган Славковић.

Одласком Милосана Ковачевића, Павла Крстичевића и Милана Чучука тим је ослабљен. Покушано је да се ангажује неколико играча, углавном некадашњих и садашњих првотимаца „Петровца“, а пошто то није

успјело не преостaje ништа друго да терет наредних такмичења понесу играчи који су и до сада наступали за Ф. К. „Милочер“. Са одслужења војног рока вратили су се Ђуро Рафаиловић, Миливоје Зеновић, Владо Пивкић и Ђуро Бечић, тако да ће се ублажити одлазак неколицине добрих играча.

Болно мјесто у тиму је голман. До сада је на голу стајао талентовани и перспективни Мирко Станишић, који је пошао у Београд на школовање, одакле ће долазити за важније сусрете помогне „Милочеру“.

Војо Головић

ГОСТ РЕДАКЦИЈЕ

СЛИКАР И ПЕДАГОГ НИКОЛА ГВОЗДЕНОВИЋ

НИКОЛА ГВОЗДЕНОВИЋ — ГВОЗДО (рођен 1935. године у Глухом Дољу у Црмници) припада средњој генерацији црногорских сликара. Завршио је Ликовну академију у Београду у класи покојног Мила Милуновића, након чега је магистрирао сликарство. Данас на Педагошкој академији у Никшићу предаје сликарство и историју уметности. Гвозденовић је добитник многих награда и признања међу којима три нагонејулске, Ликовне академије из Београда, града Чачка за најбоље ликовно дјело у 1973. години приказано на изложби „Меморијал Надежде Петровић“. Гвозденовићево сликарство увијек је емотивно везано за његов Глухи До, без обзира гдје се уметник налазио — у Београду, Паризу, или Риму.

Приликом отварања изложбе „Црногорски сликари и вајари“ замолили смо популарног сликара за разговор, истичући да се о њему говори као једном од најбољих уметника његове генерације. — Уметник — почео је

Гвозденовић — не може да достигне оно највеће док не зађе у зрелије доба... Као сликар, ја нисам потписао још ниједну своју слику а да ми једну не држим у својој стани, што говори колико сам самокритичан према себи.

— Прошле године — гласило је наше питање — имали сте запажене изложбе у Чачку и Бару, затим више групних изложби у земљи и иностранству. Кажите нам нешто о њима.

— У Чачку сам имао веома занимљиву изложбу, коју сам касније пренио у Галерију Дома ЈНА у Београду, гдје је изазвала живо интересовање публике и критике.

Претходне, 1973. године био сам добио награду на меморијалној изложби Надежде Петровић у Чачку, па сам као првонаграђени на тој групној изложби, био позван да слиједеће године учествујем са самосталном изложбом, што сам и урадио. Било је још заједничких изложби у Хелсинкију, Ливерпулу,

Дубровнику и још неким градовима.

— Шта сматрате правом уметношћу у уметности?

— Под ријечју „уметност“ данас се много шта продаје и пролази. Филм може бити добар или уопште не може да има критеријуме уметности, постаје шунд литература, а такође је талас кич слика и скулптура заштићено један дио „уметника“. Када одбацамо шунд и кич, сматрам да уметност остаје чиста, тако да ће и даље да остану, као уосталом и досада, само праве вриједности.

— Које уметничке највише цијенили код нас, а које на страни, мислимо на савремено сликарство, односно скулптуру?

— Војо Станић и Иван Гералић изузетне су личности у нашем сликарству. Од „странаца“ необично ми се свиђа Дадо Бурић, који се формирао на нашем подручју и сматрам да је достигао највећи врх свјетског сликарства. Затим — допунио бих ваше питање — нестак Лубарде и Милу-

новића није направио вакуум, како смо мислили, јер ту су Дадо Бурић, Тошковић, Војо Станић и једна плејада врло даровитих црногорских сликара, која само што није узела барјак у сликарству.

У средњој генерацији најталентованији је Павићевић — Зодијак, Бурић и Тошковић, иако раде у Паризу, једног дана ће се вратити.

— Како гледате на ликовне манифестације у Будви?

— Ликовни живот Будве, без икаквог околишења, један је од значајних не само у Црној Гори, већ и шире, што се могло прочитати у дневним листовима Париза и Рима, у нашој дневној штампи, као и у специјализованим часописима за уметност и културу.

— Када можемо очекивати Вашу изложбу у Модерној галерији у Будви?

— Уколико ме Модерна галерија позове и одреди радумљив термин, радо ћу излагати у Будви.

Станко Паповић